

Deníky Ruth Maierové z Norska. První zahrnuje období od 10. dubna 1940 do léta. Druhý čítá téměř 350 stránek, začíná zkrájí nového roku 1941 a pokračuje do listopadu 1942. Oba dva jsou plně popsané.

III

Je válka

DENÍKY Z NORSKA
1940–1942

Dagbladet

Et ideelt samprøvepålæg er
Tirillunga-krepsen
 Tirillunga er holdbar, vakkert smakt
 og rimelig i pris — selges av de
 beste handelsmenn.
 Forleng krepsens med kjempebønner
 — garantert for 1. kl. vare.
 Prøve!
VESTLANSKE SÅLSLAG
 Bergen.

NR. 82.

Utkommer alle hverdager.
Nedlagt på søndag.

MÅNDAG 8. APRIL 1940

Nr. 436 trykkt. 111 skandin.
Nedlagt på søndag.

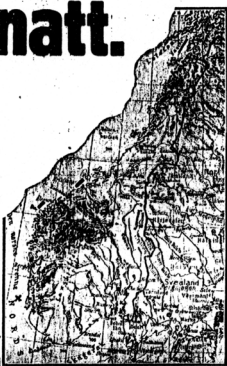
72. ÅRGÅNG

Vestmaktene har sperret norsk territorialfarvann med 3 minefelter i natt.

OG AVPATRULJERER OMRÅDENE MED SINE KRIGSSKIP

Minene er lagt ut i Vestfjorden, sør for Kristiansund og ved Stad.

Den britiske og franske sendemann innfandt seg i det norske utenriksdepartementet kl. 6 idag morges og overrakte notene.

Klokka 6 i dag morges kom den britiske sendemann i Oslo Børner og den franske sendemann P. de la Roche til utenriksdepartementet og overleverte noter til den norske regjering av nøyaktig samme innhold.
 Notene gikk ut på at Eng-land og Frankrike har lagt ut minefelter i norske territorialfarvann, og går be-gremsene for det.
 Den vestlandske søster-taler i utenriksdepartementet tok i mot notene og gav utenriksminister R. Østli be-skjed om innholdet.
 Det var meldt i Dagsbladet, mellom regjeringen og uten-riksdepartementet.
 O.L.saltveit JOHN ECKHØJ, Trykkesentralen, 1. B.

Klokka 6 i dag morges sendte Norsk Telegrambyrå ut følgende melding:
 London 1 dag: I en krigsforhånds-melding i dag morges har den britiske og den franske regjering meddelelse at de fæst-bolde og resten til i ta-ler forholde seg som de flammende søster-taler for å hindre Tyskland i å bli tilfreds-gjennom, eller andre fer-diger av mange. De to regjeringer har bestemt å forby bruk av norske territorialfarvann for skip som har kontraherte ombord.
 De to regjeringer har uttalt at tre felter minefelter i Vestfjorden og ved Stad.

Kl. 7.32 i dag morges sendte Norsk Telegrambyrå ut følgende melding:
 London 1 dag: I en krigsforhånds-melding i dag morges har den franske og den britiske regjering meddelelse at de fæst-bolde og resten til i ta-ler forholde seg som de flammende søster-taler for å hindre Tyskland i å bli tilfreds-gjennom, eller andre fer-diger av mange. De to regjeringer har bestemt å forby bruk av norske territorialfarvann for skip som har kontraherte ombord.
 De to regjeringer har uttalt at tre felter minefelter i Vestfjorden og ved Stad.

for skipslinjen ved at det er lagt ut minefelter i disse feltene, sør for Kristiansund og ved Stad. Det er lagt ut minefelter i disse feltene, sør for Kristiansund og ved Stad. Det er lagt ut minefelter i disse feltene, sør for Kristiansund og ved Stad.
 De to regjeringer har bestemt å forby bruk av norske territorialfarvann for skip som har kontraherte ombord.
 De to regjeringer har uttalt at tre felter minefelter i Vestfjorden og ved Stad.

De to regjeringer har bestemt å forby bruk av norske territorialfarvann for skip som har kontraherte ombord.
 De to regjeringer har uttalt at tre felter minefelter i Vestfjorden og ved Stad.
 De to regjeringer har bestemt å forby bruk av norske territorialfarvann for skip som har kontraherte ombord.
 De to regjeringer har uttalt at tre felter minefelter i Vestfjorden og ved Stad.

„DELIKATESSEN“
 FINEST AV DELIKATESSENER
 1445 VÅRSTADVEI NR. 113
 20. ETAGE OSLO

Saltveit **LEON JARNER**
 Trykkesentralen, 1. B.

Vårens nyheter
 etter skokost

GAZELLA 4½
 KR. 1000,-

VALKYRIEN RESTAURANT
 Ved Skjerveien.
 Mat og drikke.

Faksimile titulni strany norského deníku Dagbladet z pondělí 8. dubna 1940. Palcové titulky blásají: „Západní mocnosti dnes v noci odřízly norské teritoriální vody třemi minovými poli.“

V okupované zemi

DUBEN AŽ ČERVEN 1940

Z válečných dní v Norsku se v písemnostech Ruth Maierové dochovaly dva deníky, které uschovala Gunvor Hofmo, a několik dopisů. První deník zahrnuje období od německé invaze do léta 1940. Ruth použila sešit kvartového formátu s měkkými deskami, který má asi 90 hustě popsaných stran a na deskách napsal „skal ikke brennes!“, tedy „nepálit!“.

Dne 9. dubna 1940 ráno se uskuteční nálet na letiště Kjeller těsně za Lillestrømem. Sirény oznamují protiletcecký poplach. Později téhož dne prchá rodina Strømových autem do Seterstøa v kraji Romerike, mezi obcemi Årnes a Skarnes, a uchyluje se na jeden tamní statek. Běhembleskové návštěvy Lillestrømu posbírají Strømovi různé zvěsti včetně falešných zpráv. Po čase se všichni vrací domů.

Ruth vzpomíná na křišťálovou noc ve Vídni, kdy si do deníku zapsala: „Včera byl nejpříšernější den, jaký jsem kdy zažila.“

Do školy dochází sporadicky. Nadále navštěvuje univerzitní knihovnu. Skládá maturitu, ale o škole se nezmiňuje. Určité retrospektivní zmínky se objevují až o rok později. Nyní Ruth vzpomíná na svého bývalého učitele latiny z Vídně.

V jižním Norsku probíhají boje do 2. května, kdy se anglická bojová flotila stahuje z Åndalsnesu. Dne 10. června 1940 skládají všechny norské vojenské jednotky zbraně. Na kontinentu mezitím Německo ovládlo Nizozemsko a Belgii a k vítězství se blíží rovněž ve Francii.

STŘEDA 10. DUBNA 1940, SETERSTØA

Ty dva dny hrozně rychle uběhly. Moment!

7. dubna³⁹ jsme nevěděli nic. Ředitel přišel do třídy celý bledý. Zvýšeným hlasem řekl: „Slyšeli jste... ve zprávách o sedmé...“ „Ne!“ Ano, a pak nám řekl, že Angličané rozmístili miny. A potom se kluci na dvoře přetahovali o mimořádná vydání, *Dagbladet* tiskne palcovými titulky. Obětovala jsem 20 øre, jeden výtisk jsem si koupila. Později jsem šla do univerzitní knihovny. Studuju tam dějiny. Vedle mě sedává Žid s černými vlnitými vlasy a jemnou bledou pusou. Líbí se mi a občas cítím jeho pohled.

A „doma“ v Lillestrømu probíráme situaci ze všech stran. Pan Strøm dává Angličanům za pravdu a já taky.

A další den to vypuká. Nechci přemýšlet nad tím, co se děje. Nechce se mi věřit, že je to horší, než kdybych byla v Rakousku. Ne! ... Doufám. Nevím v co. V mnoha světlých záblescích si pak všechno uvědomuju. Zničehonic.

Dál. Následující den začíná v půl šesté. A je to památný den.

Ach! Zase sedím tady. Uplynul rok od chvíle, kdy jsem se smrtelně vážným obličejem seděla u tohoto stolu... a psala: „To jsou nejpříšernější dny, jaké jsem kdy zažila!“ A teď nanovo. Žádný rozdíl. Jsem sama. To je všechno, je toho moc.

Ano, a paní Strømová hodně pronikavým hlasem křičí: „Letecký poplach, teď doopravdy!“ Vyskakuju z postele. Myslím si pak, že se mi to jenom zdá. Vstávám a paní Strømová má na sobě růžovou noční košili, pan Strøm župan. Oba se tváří vyděšeně. Stojí u okna a ptají se: „Byl to letecký poplach... nebyl? Máme si sbalit oblečení... co se stalo...?“ V duchu se usmívám: Hysteričtí lidé mluví o evakuaci, a přitom ani nevědí, jestli to vážně byl letecký poplach. Stojíme s Edlou u kuchyňského okna. Venku sníh a na dvoře auto, jako vždycky.

Pak se do kuchyně vřítí paní Strømová: „Do sklepa! Bombardéry!“... Ve sklepě se rozhlédnu a pomyslím si: poprvé. Ženy dřepí ve všech koutech. Mnohé pláčou. Všichni se k sobě tisknou, drží se za ruce. Je to útěcha, že je nás tu tolik, proto jsem klidná. Kolena se mi třesou, ale za to nemůžu. Když venku padají bomby, svírám Edlinu ruku.

Ano, slyšeli jsme totiž bomby „padat“. Je to hnusné. Kulometry zní něžněji, jako když člověk háže písek na okno. Paní Strømová omdlévá.

---

39 Ruth píše 7., ale patrně myslí 8. dubna.

Je celá bledá a má zavřené oči. Turid jí zavrtává hlavu do klína. Hjørdis se úplně tiše choulí. Muži mluví potichu a pohled na ně uklidňuje. Když pálí kulometry a padají bomby, je to zlé. Pak zhasne světlo. Paní Gulbrandsenová, vysloužilá zpěvačka, křičí: „Co když je to naše poslední hodinka!“ Vyzývá nás, abychom se nahlas modlili. Lilleba, její světlovlasá dcera, brečí.

Když teď o tom přemýšlím, byl to sen. Nade mnou jsou zase Němci! Tahle myšlenka mě občas napadá. Myslím na Němce spíš jako na přírodní katastrofu, ne jako na lidi.

Pan Strøm je velice tichý.

Pak se situace trochu zklidní a já s Edlou stojím u okna a sledujeme, jak lidé proudí ze sklepů ven, jak se houfují na ulicích, s kočárky, vlněnými dekami a miminky. Dřepí na korbách nákladáků, na jízdnicích kolech, na koňských povozech, v taxících a soukromých autech. Tak, jak jsem to viděla ve filmu: finští, polští, albánští, čínští uprchlíci. Lépe vyjádřeno: evakuovaní. Je to tak prosté a tak smutné: lidé se „evakuují“ s vlněnými dekami a se stříbrnými přístroji, s dečkem v povijanu na ruce.

Prchají před bombami.

Tak to bylo. A my se taky rozcházíme do pokojů a balíme si kufry. Divíme se, že se nic nezměnilo. Připadá nám totiž, jako bychom se vrátili z daleké cesty.

Zrcadlo visí tam co vždycky, postel ještě není ustlaná. Vzduch je mnohem čerstvější, dokonce i fádni výhled z okna má nové kouzlo.

Ano, balíme. Pak se evakuujeme. Pan Strøm řídí auto. V rádiu jsme slyšeli, že Německo obsadilo Bergen, Trondheim a Oslo.

Jedeme na statek v Rælingenu. Tam mají modré nebe, krásy, prase a čerstvě narozené koťátko. Kluci jsou tam vysocí a silní. Ještě je nepovolali. Dojí, vyvázejí hnůj a panuje tu mír. Nic tu nepřipomíná válku. Linie na nebi jsou jasné a čisté. Telátko olizuje ruku.

ČTVRTEK 11. DUBNA 1940, SETERSTØA

Dál!

Letadla s černými kříži létají vysoko jako odporní dravci. Na modrém nebi vypadají černě a tučně. Chlapci v chlévě přistupují k oknu a dívají se do oslepujícího slunce. Špinavýma rukama si cloní oči. Devatenáct jich proletělo. Řídí je Němci. Nedokážu je ani nenávidět. Odevzdaně si uvědomuju: A jsou tu zas...

Paní Gulbrandsenová chtěla pak do Lillestrømu, a tak jsme jeli zpátky. Lillestrøm teď vypadá úplně jinak. Cize, s těmi všemi továrnami a červeným kostelem. Špicujeme uši, sledujeme nebe.

Projíždíme Lillestrømem. Zastavujeme před domem a paní Strømova vyběhá nahoru pro moje goiserky [pohorky].

Na ulicích je spousta lidí. K autu přichází jeden učitel, důležité vykládá: Kjeller⁴⁰ je obsazen, *Bremen*⁴¹ s 30 000 lidmi na palubě potopen, Bergen obsadili Britové. Do Lillestrømu míří 5. norská divize.

Pak pokračujeme dál na Seterstøa. Cestou nás zastavují norští kluci: „Víte něco nového?“ Stojí ve skupinkách u cesty. Ještě je nepovolali. Čekají...

PÁTEK 19. DUBNA 1940, LILLESTRØM

Opět „doma“!

Nejdřív mi byl můj „příbytek“ cizí. V mém pokoji nikdo neodtrhával kalendář. Stálo v něm datum 8. dubna. To bylo dojemné, připadalo mi, jako by se tady uvnitř zastavil čas.

Po lillestrømských ulicích chodí lidé velice tiše, velice spořádaně, skoro bych řekla až příliš spořádaně. Na nárožích visí výzvy. V norštině se občané vyzývají, aby se chovali loajálně, protože v opačném případě budou zastřeleni. Tak mluví ochránce k chráněncům.

Občas si muži tyhle výzvy čtou s otupělými výrazy. Nemají zbraně... Dneska dostali zákaz nosit norské vojenské uniformy. Právě před chvílí vylezlo bez uniformy z telegrafního úřadu pár vojáků, kteří tam slouží... a mně přišlo, jako by byli nazí.

Výkladní skříně v Lillestrømu jsou zakryté pruhy hnědého papíru. Pod okny stojí bedny s pískem.

A život jde dál... jako vždycky... a já... co bude se mnou? ... Nevím.

Občas mi myšlenky zalétají k Seterstøa. Toužím po... Před očima se mi míhají obrazy.

Jak jsem poprvé viděla Němce, zblízka... hodně zblízka. Pršelo, bylo zataženo, nebe šedé. Stála jsem u plotu, společně s Leifem a sedlákem Foldalem. Na bahnité rozměklé cestě, od které nás dělil jen dřevěný plot, postávali Němci v šedivých uniformách. Měli tvrdé výrazy,

40 Vojenské letiště nedaleko Lillestrømu.

41 Mínen patrně luxusní parník *Bremen*, který míval na palubě obvykle okolo 3000 lidí. Nebyl ovšem potopen, roku 1941 padl za oběť požáru v Bremerhavenu.

„německé“, namlouvám si. Na krku jim v plechových krabicích visely granáty. Mluví... a v tu chvíli si uvědomuju, jak je nenávidím. Říkají: „Zpátky!“ „To nejde.“ A právě proto, že navzdory všemu svému vzteku špicuju uši, abych slyšela němčinu, právě proto je tak hluboce nenávidím, že bych je bez mrknutí oka dokázala zastřelit, jednoho po druhém.

Svíráám Leifovi ramena. Je tak mladý... a já jsem tak smutná. Leif má světlé vlasy, obličej jako klouček... s pevně semknutými rty vážně hledí na ty šedé uniformy. Taký sedlák má pohled vážný. Jeho tvář je tak milá, že bych ho zlíbala.

Jindy jsem viděla dva Němce na motorce, řítili se kolem nás. Měli šedivé helmy... Hnuj odletoval... viděla jsem jim jen záda, která byla čím dál menší a pak zmizela... Vyběhla jsem z chléva a od vrat je sledovala.

Sedlák sedává u rádia, je velice vysoký a silný, má ostrý nos, je hrozně milý. Stává před chlévem a povídá si s... ostatními. Špičkami nohou rozkopává sníh. V puse drží fajfku. Říká: „Nemůžu pracovat... čuším před sebe... obvykle štípám dřevo jako blázen... teď se starám jenom o dobytek.“ Neustále vykládá nějaké novinky z okolí, nikdy ho neopouští naděje a nemá tvrdé srdce. Jak po cestě projeli ti dva Němci, pronesl: „Je mi jich líto... jsou to mladí, hezcí chlapi... nevrátí se... nahore číhají Finové a Norové... ti je zastřelí...“ Nato se rozproudila diskuse, ve které jsem ho chtěla přesvědčit, že je hloupost s Němci soucítit.

Mimochodem, zvláštní je, že tu člověk neustále naráží na lidi, kteří říkají: „Je mi jich líto.“ Karin, jedna evakuovaná, povídá: „Můj ty Bože, vypadají tak unaveně a hladově, vážně je mi jich líto.“ Edla říká: „Můj strýček viděl, jak do Oslofjordu vplouvají lodě s mrtvými Němci: Můj Bože, jak je mi jich líto... zoletí kluci... mnozí z nich nebyli tři roky doma. Musí celou dobu bojovat. Když nechtějí, zastřelí je!“

Při zmínce o mrtvých Němcích si říkám: „To je dobře.“ Veškeré moje jiné lidské emoce jsou fuč.

V Seterstøa stojíme na nádraží... paní Strømová, pan Strøm a já. Strøm jede do Lillestrømu... my tu zůstáváme. Mluvíme o knihách, které má Strøm spálit. Předpokládáme, že telegrafní stanici mezitím obsadili Němci. Uvědomuju si: Je to stejné jako tehdy. Zase musíme pálit knihy, musíme si domlouvat tajná hesla, která bude pan Strøm říkat do telefonu (v případě, že by telegrafní úřad Němci opravdu obsadili)... Kolem panuje úplné ticho. Hvězdné nebe... uvažuju o tom, jak ubozí jsou lidé, když se musí jeden druhého bát.

STŘEDA 24. DUBNA 1940, LILLESTRØM

Byla jsem taky v Oslu. Je tam spousta německých vojáků. Mluví německy a to bolí. Protože já němčinu miluju, miluju tu řeč, kterou psal Heine svoje písně, ale Němce nenávídím. Ne dostatečně, to vím.

Jeden stál na Jernbanetorget, kupoval si cukrátku, a já slyšela, jak řekl „Schokolade“. A to slovo „Schokolade“ bolí a sype mi do ran sůl a já se musím velice obrnit.

Němci nosí světle zelené uniformy a mají široké mohutné krky. Když mě míjejí, hledím do země.

Venku se prochází taky spousta Norů. Na ulicích je až nezdravě přelidněno... Aspoň tak mi to připadá.

Za univerzitu pochodují sem a tam zajatí norští důstojníci v uniformě. Vypadají jako zasmušilé děti. Hlídkají je dva zakrslí Němci se zbraněmi přes rameno.

„Zajatí norští důstojníci v univerzitní zadržovací záhradě. Kresbu pořídil z městské části Nisseberget Thorolf Klouman“. Byla otištěna v deníku Dagbladet dne 22. dubna 1940 a Ruth ji měla zařazenou mezi výstřížky.

PÁTEK 10. KVĚTNA 1940, LILLESTRØM

Hodně teď pláču... myslím na mamušku, na Dittl. Pak mi hlavou prolétné: Uvidím ještě někdy babičku?

Je to teď příšerné. Musím zase čekat... čekat... úplně sama.

Když brečím, musím mít otevřenou pusku, abych nekřičela. Tak mě to bolí.

Často se v Oslu procházím po nábřeží. Je tam spousta lidí, koukají na válečné lodě, které se na slunci zrcadlí jako snové obludy.

Dneska Němci napochodovali do Nizozemska a Belgie!

ÚTERÝ 14. KVĚTNA 1940, LILLESTRØM

Tady v Lillestrømu je spousta rakouských vojáků. Mají na čepicích protěž. Mluví měkce. Jeden se takhle zastaví nad hezkým děčkem v kočárku. Říká: „Murzl.“ Má milý hlas. Napadá mě, že možná má doma dítě... Pak sáhne do kapsy, podá dítěti karamelku a povídá: „Cukrátko!“ Máma děčka se směje.

Dva stojí v „kolonialforretning“ [koloniálu], jeden je mladý... má veselé oči. Kupuje si pivo, a protože prodavačka nerozumí, kolik chce lahví, říká: „Zwei“ [dvě]... Podle toho slyším, že je taky z Rakouska.

Spousta jich je ubytovaných naproti, ve střední škole. Hrají míčové hry... věší spodky na slunce, aby jim uschly... občas zpívají, hrají na harmoniku: „Musím-li, musím-li...“ Nezaměstnaní muži na ně přes plot zírají.

Teď jsou povely slyšet otevřeným oknem.

Na „brygga“ [přístavní hrázi] v Oslu je taky velká spousta vojáků. Povalují se v bílých plavkách na nadpřirozené válečné lodi a sluní se. Pomrkávají po lidech, kteří loď pozorují. Z tlampače se ozývá: „Letíme na Anglii“.

Vojáci jsou očividně dobře živení. Když pochodují kolem, tvoří jejich obličej jen hnědé skvrny, nohy se jim pohybují do taktu. Myslím na Rauschningův⁴² výrok: „Národ našel svoji melodii, německý národ pochoduje.“

---

42 Hermann Rauschning (1887–1982), německý konzervativní politik, který byl krátce členem NSDAP, roku 1934 se členství vzdal a o dva roky později z Německa emigroval do USA a začal nacismus otevřeně odsuzovat. Je autorem knihy *Gespräche mit Hitler* (č. *Mluvil jsem s Hitlerem*, 1946).

Na přístavní hrázi spolu mluví německý voják a Nor. Zastavuju se. Nor vypadá židovský. Má bělavou pleť a tmavé sentimentální oči. Němec má opálený upřímný obličej. Je mu přes 30. Oči má jasně hnědé. Oba mluví německy.

Nevybavuju si, o čem všem mluvili. Nor ukazuje na deník *Dagbladet*, který drží v ruce: „Co podle vás cítíme, když si přečteme takový článek... To není hezké.“ Mluví tiše a obviňujícím tónem: „A co si máme myslet o vašem vůdci... slibuje..., ale sliby nedodrží je... říká: Nechceme Československo, nechceme Polsko, říká, nechceme Norsko...“

„To my taky ne, to my taky ne,“ říká blondýn s modrýma očima průzračnýma jako voda a s prvními vráskami. Na to ten s hnědýma očima: „Vidíte, my chceme jenom mír, ale když si takový skrček jako Československo dovolí takovou drzost, pak... ano, pak si takové žertování nenecháme líbit.“ Při těch slovech mu cukají koutky.

O Polsku říká: „Podívejte se, já byl taky v Polsku, víte. Poláci tam zastřelili 60 000 civilních Němců. Před válkou. Ano.“

Rozesměju se.

Ten člověk se ke mně otočí a ptá se: „Vy se smějete, slečno?“

„Ano!“

„A náš vůdce!“ oči se mu vlhce zalesknou, „je samozřejmě taky člověk, ale je nejlepší, nejlepší, jakého v Evropě máme.“

Ten s modrýma očima přikyvuje a má stejně zvlhlý pohled: „Nejlepší... nejlepší!“

Shlukuje se čím dál víc lidí a všichni poslouchají.

Nor povídá: „Vážně vám máme věřit, že jste nás sem přišli chránit?... To se píše tady!“ ukazuje opět na noviny.

„Ne, chránit vás nebudeme.“

Ovšem blondýn mu skáče do řeči.

Hnědovlasý se vzhopí a řekne: „Tedy, vlastně, když se to vezme doslova..., chráníme vás před Brity.“

Nor: „A tomu věříte?“

Do hovoru se hlučně vkládá tlustý obrýlený pán. Na bledého Nora, který vážně působí dojmem, že má poněkud změkklý mozek, křičí: „Nemyslete si, že tu mluvíte za všechny Nory. Jste pošetilý i hloupý!“

V tu chvíli Němec zvolá: „Pozor!“ Tlustý Nor se ztratí.

Teď se zapřádají hovory i na druhé straně. Vysoký „mravný“ gymnazista takříkajíc propaluje pohledem tlustého Němce s brýlemi, který mu chce vysvětlit, v čem německá ochrana spočívá.

Malý voják, který vypadá, jako by ho právě vyrvali z jeho pekařství, rozvláčně rozebírá německé argumenty, a když je zahrán do kouta, nakonec věc uzavře: „Jsem voják a musím poslouchat rozkazy!“

Mnohým tady připadá, že tenhle výrok znamená totéž jako: „Jsem proti přepadení Norska, ale když nebudu poslouchat, zastřelí mě.“ To ale není pravda. Němec, který říká: „Jsem voják, musím poslouchat,“ používá tuhle větu jako poslední argument, když už mu na obhajobu vlastních činů nestačí rozum. Proto vždycky ti nejméně nadaní prohláší: „Jsem voják.“

Ulicemi projíždějí nákladáky. Na korbách sedí muži s opálenými tvářemi v pracovním oděvu. Jsou to vězni, které pustili na svobodu, a teď jedou domů. Smějí se a tváří se doopravdy spokojeně.

Je to směšné, ale chce se mi zapsat si každé slovo, které od německých vojáků slyším. Když je takhle vidím před sebou, nenávisť vůči nim vlastně necítím: „Slečno, kde se tu dá koupit salám?“ A přesto bych je samozřejmě bez mrknutí oka zastřelila.

Jeden stojí na poště. Je vysoký, má snubní prsten. Říkám si: sedlák z Dolních Rakous. Kupuje si sadu známek: „Slečno, je to sada... Prosím, doneste jiné známky, tyhle jsou poškozené.“

Zvláštní. Na boku má revolver. Zítra vyrazí zabíjet Nory, kteří brání svoji vlast..., a dneska si kupuje sadu známek, aby si je nalepil do alba.

Na válečné lodi v Oslu námořníci zpívají. Vypadají v těch svých námořnických čepicích a modrých „límčích“ tak směšně. Jeden hraje na kytaru, další se smějí... pijí víno... zpívají silnými mužskými hlasy. Děla na zádi ukazují k jasně modrému nebi. Racci křičí... Hlouček Norů zírá na Němce jako na podivná zvířata. Dívky mají rudé rty... čekají... jsou připravené.

Björg v Seterstøa jednomu norskému chlapci prostořece a s dětinskou pýchou pověděla, a přitom se kolébala v bocích: „Chodím jen s Němci...“

PÁTEK 17. KVĚTNA 1940, LILLESTRØM

Zase tu máme „státní svátek“. Slunce svítí stejně jasně jako před rokem. Ale mezitím se leccos seběhlo.

Ani vlnky se dnes nevyvěšují. Ano! Edla koupila „napoleonskake“ [žloutkové řezy] a oblékla si hezké šaty. A pan Strøm přinesl šlehané žloutky s cukrem: „Vždyť je 17. květen.“

V *Aftenposten* je fotka kvetoucí třešně, zasněžené hory, jezera. Pod tím stojí: „Bůh ochraňuj naši krásnou vlast.“

Daleko, kdesi na západní frontě, vraždí spousta lidí jiné lidi.

17. květen!

SOBOTA 18. KVĚTNA 1940, LILLESTRØM

Samozřejmě je hloupost brečet kvůli tomu, že mi Kurt poslal telegram: „Is Ruth safe? Cable!“ [Je Ruth v bezpečí? Zatelegrafuj!]

A přece brečím. Protože jsem tak sama a protože o mě má někdo starost... velice daleko... v Americe.

Nenávidím Lillestrøm. Chci odjet... odjet!

Jaro... Stýská se mi po těch několika málo lidech, které mám ráda, kteří jsou hrozně daleko a občas na mě myslí. Chtěla bych mít vedle sebe Dittl, mamušku... Kurtla... Susi... Egonu... všechny, všechny svoje přátele. Tyhle snové jarní noci bychom prožili spolu. Možná by mi Kurtl tiskl ruku..., protože je prostě jaro. A zapomněli bychom na ty hnusné bombardéry a na válku na západní frontě. Všichni společně... milé známé tváře, které se na tebe dívají... které jsou ti milé. Lidé...

Můj Bože! Jak jsem teď skromná. Kdysi jsem přitom snila o úkolech, které mě čekají, o tom, co vykonám pro lidstvo..., o práci, která naplní můj život. Ach! Teď si nepřeju nic jiného než mít domov... čtyři stěny, pár knížek a kousek nebe za oknem a... drahé lidi, s kterými chci žít. Ano. A pracovat chci, abych neumřela hladý, abych si v zimě mohla koupit uhlí. Ráda bych vytírala podlahy, myla okna, jen abych si vydělala peníze... To je všechno. Ach, vy mé sny!

K tomu, co ostatní mají, k domovu, se já musím dopracovat. Tady u Strømových žádný domov nemám. Jsem tu cizí. Ach, tak cizí!

A taky nevykonávám žádnou práci. Čtu si. Učím se anglicky, francouzsky. Je mi 19 let a ještě jsem neměla... milence.

Utěšovat se tím, že žijeme ve zbesilé době, nijak nepomáhá. Je to pravda – dneska se utvářejí světové dějiny.

Je jaro... jak jsem říkala... chodím na procházky. Přichází kluk. Vypadá obyčejně. Lehkovážně nadhazuje: „Nepůjdeme se projít do lesa, slečno?“

„Ne, děkuju!“

Usmívá se: „Nemáš chuť, nebo co...?“

„Nemám chuť!“

„Hm!“

Dál kráčí po mém boku. Jdeme po rušné ulici. Proto nemám strach.

Vtom se ptá: „Snad máš taky fitte [píču], ne?“

Nevím, co znamená slovo „fitte“. Říkám: „Nevím, co to je.“

Dobromyslně se směje: „Kdys měla naposledy menstruaci?“

„Sklapni,“ odseknu našťvaně.

Ale teď teprve spouští a já mám pocit, že se mnou nikdy, ještě nikdy nikdo nemluvil tak nestydatě.

Zve mě na rande, takřikajíc dost dobromyslně, protože mi tím pozváním do lesa chce prokázat laskavost. Je to „poslední šance“, kterou mám. Dnes večer, až budu sama ležet v posteli, budu litovat, pokud se ne...

Nelitovala jsem, ale napadlo mě, jak ráda bych porodila dítě... Proč taky ne? Jsem jenom člověk... chci se „pářit“... chci... chci... rodit.

Pod našimi okny pochoduje spousta vojáků. Koňské nohy cválají. Pak se vojáci dávají do zpěvu. Zpívají svěžími chlapeckými hlasy.

Jaro je příšerné, když je člověk sám a noci jsou tak světlé.

NEDĚLE 19. KVĚTNA 1940, LILLESTRØM

Viděla jsem taky ve městě zajatce. Měli na sobě žluté kalhoty a bundy, pod paží vlněné deky. Pískají si a mašírují. Zástup doprovázejí Němci v zelených uniformách a s puškami připravenými k výstřelu. Je válka.

Na přístavní hrázi stojí němečtí námořníci od pasu nahoru nazí. Jak tam stojí na slunci, vypadají tak zdravě, tak mladě. „Kanónenfutr!“ pomyslím si a jdu dál.

Fjord je stříbřitě modrý. Z jedné velké nákladní lodi vykládají kovově šedá auta. Pevnost Akershus vypadá pořád stejně. Věž se jasně rýsuje proti modrému nebi, na jejím vrcholu se třepotá vlajka s hákovým křížem.

Jakýsi voják volá: „Slečno.“ Neotočím se, pomalu se ploužím dál. Ale myslím si: „Proč ne?“

Dokážu milovat jen takové muže, před nimiž můžu rozvinout svoji osobnost. U kterých se nemusím obávat konkurentek. Dokážu tak milovat staré muže i hodně mladé chlapce, jako je Leif.

ÚTERÝ 28. KVĚTNA 1940, LILLESTRØM

„Frontové zprávy“ z Německa v rádiu. Nějaký poručík vypráví o obsazení Boulogne. Má berlínský chlapecký hlas. Vypráví: Museli překonat

zeď. Na dvou místech ji rozstříleli. No, a pak vylezli nahoru. A... teď přijde ta třetí: „Nahoře jsme udělali pořádek s pomocí granátů.“

To pronáší vyrovnaným rozjařeným hlasem.

Ve chvíli, kdy tohle píšu, hrají v rádiu Mozarta.

ÚTERÝ 4. ČERVNA 1940, LILLESTRØM

Napadlo mě, že Williger je možná teď na frontě, ve Francii. Že teď možná zabíjí a jednoho dne může být zabit sám. To se stane jedna dvě. Střepina granátu, kulka do plic... a život skončí. Jak tak o tom přemyslím, napadlo mě, že by bylo hezké sepsat, jaké to bylo. Chci to sepsat jako pohádku. Příběh, chceš-li. Když na něj myslím, nerozpaľuje mě uvnitř žádný žár, cítím jen vzdálenou lítost, žádnou vůni... jen prázdnotu.

Už jsou to tři roky, co jsem u něj brala hodiny latiny! Doporučil nám ho Dr. Brauchbar.

Byla jsem tenkrát hrozně nesmělá, řekla bych, a velice nevinná. Když jsem k němu chodila, nemalovala jsem si rty, bylo mi teprve šestnáct. Jen jsem si oblékala nebesky modrou pletenou blůzku a před zrcadlem jsem se na odchodu trochu protáhla. Vlasy jsem nosila ke straně, rozdělené pěšinkou... a nevěděla jsem, co znamená „flirt“ etc. Pamatuju si, že jsem na první hodinu latiny šla po odpoledním tělocviku. Pod paží jsem nesla aktovku, v ní jsem měla Sallusta, nebo ne, vlastně jsme tenkrát četli Caesara. Williger bydlel až v pátém poschodí, v tom domě vedle kina Colosseum, ve Währingerstraße.

Když člověk otevře vysoká domovní vrata, udeří ho do tváře vlahý, dobře uleželý vzduch. Na obou stěnách visí dvě zrcadla, spokojeně se v nich zhlížím a snímám brýle. Těch pět pater je hrůza. Williger bydlí nahoře. Na zárubni dveří je připínáčkem upevněný papírek, který hlásá: „Williger – zvoňte třikrát.“

Otevírá mi vysoký blondýn v bílé pracovní haleně. Mám prý počkat. Pan profesor ještě není doma. Blondýn mě odvádí do jeho pokoje. Je světlý a prostorný jako ateliér. Vysoká okna, výhled tvoří pár špinavých domů, několik střech s otevřenými komíny a kousíček nebe. Stěny jsou holé, jen sem tam visí pár připíchnutých kreseb: několik rozpadlých ruin, hlava antické ženy, Caesarova busta. Fotografie mladého muže s hezkým obličejem... možná je to on? Pak je tu divan, vpravo od okna, jakýsi pingpongový stůl a na něm pohozené pravítko etc. Knihy? Malá knihovnička: *Alice in Wonderland*, Tolstého

Živý mrtvý (později mi Williger vyprávěl, že měl krásnou knihovnu, ale shořela). V tmavém koutě stojí stůl, na něm chleba a trocha čaje, nalévám si do čaje mléko a připadám si jako nadpřirozený domácí duch, pořouchle se směju a mám radost.

A pak je tady. No jo. Připadá mi, že mu zpod klobouku vykukují šedé chomáče vlasů. Ale tahle vzpomínka je klamná. Měl totiž plešku... jak se ukázalo, jakmile klobouk sejmul. Měl vysokou vyzáblou postavu, úzké ruce. Jeho vyzáblost nebyla „přirozená“, ne, byl vyzáblý „samým stářím“, což říkává babinečka – aspoň tak mi to připadalo. Obličej měl jistě velice krásný..., protože rysy měl „oduševnělé“. Odporné bylo, že měl plešku a že jeho zuby působily zanedbaně. Byl velice zaneprázdněný... zeptal se mě na jméno... stanovil termín příští hodiny a poslal mě domů.

Začal se se mnou učit a já ho pak měla velice ráda, protože byl hodný a ušlechtilý... a protože se ke mně uměl chovat mile. My dva jsme sedávali nahoře... a cítili, že život je krásný... Williger se možná cítil zase mladý.

Nepolíbil mě na pus. Jenom občas mě vzal za ruku a položil ji na opěrku mé židle. Pak jsem cítila odér jeho rukou... jeho těla. Sálalo z něj teplo. Tiskl mi čelisti pevně k sobě, až to bolelo, to bylo jeho laskání. Pak se ptal: „Nelíbí se ti to?“ Byl hodný a mladý. Když se mnou mluvil, často přitom klečel na podlaze nebo se protahoval a opíral se přitom o podlahu dlaněmi. Bylo to přirozené a hezké, protože to k němu patřilo. Často jsem se se musela usmívat, usmívat něčemu hezkému, milému, co jsem na něm objevila. To se pak ptával: „Čemu se směješ?“ Nechávala jsem ten dotaz bez odpovědi.

Tam nahoře bylo tak krásně a já cítila, že mě má rád tak jako doposud nikoho. Jednou vyzdobil stůl květinami. Řekl: „Mám na stole květiny. Ano?“

„Ano.“

A vyzval mě: „Nechceš mi říct něco milého, Ruth?“

Zrudla jsem.

Těšil se na můj příchod, ach, tak, jako se těší děti na narozeninovou oslavu. „Kdy zase přijdeš, Ruthle?“ Ach, oslovoval mě Ruthle. A kdykoli na to pomyslím, pořád mě to hřeje.

Občas volal k nám domů. Říkal mi: „Zapomnělas Sallusta. A... jak se ti vede?“ – Ach, děkuji! Jeho hlas zněl dobře.

Občas mě doprovázel. „Nevadilo by ti, kdybych tě doprovodil?“ Ne! Domy nás míjely a na světě jsme byli jenom my dva.

Mluvili jsme o leccems. Williger se ptal a já odpovídala, vyprávěl, já vyprávěla. U Feuerbachova památníku, toho šedého kamenného sloupu s nahým mužem, jsem mu svěřila, že si chci koupit knihu: Werfelův *Sjezd abiturientů*. A nahoře na Aumannplatz, před tím zeleným parkem, kde si vždycky hrají děti a kde podřimují starci, tam ukázal na jedno okno, které bylo červené, protože se v něm odráželo večerní slunce: „Podívej! Krása! Vidíš? Člověk nemá opomíjet drobné krásy.“

Říkal mi leccos hezkého. Vyprávěl mi, jak moc trpěl tím, že mu ženy nerozuměly. „Odvykly“ si všem svým ideálům z mládí. A to prý já dělat nemám. Ano, byl milý. A já poslouchala a poslouchala, seděla jsem tiše jako myška a hltala jeho slova a byla jsem veselá. Zeptal se mě (během jednoho rozhovoru), jestli bych raději žila v žaláři, nebo umřela. Odpověděla jsem: „Ne, umřít v žádném případě nechci.“

A on tam stál, vysoký a vyzáblý, jeho obličej se mi teď před očima rozplýval. Řekl mi, že by raději zemřel. „Představ si, že bych už nikdy neviděl Ruth... nikdy. A ty, stýskalo by se ti po mně aspoň trochu?“

Zareagovala jsem na jeho vyznání správně, to teď vím. Mlčela jsem, poslouchala, poslouchala..., abych ho nevyděsila. Řekl mi: „Někdo, kdo tě nezná, prohlásil, že jsi první žena, která se mnou jedná jaksepatří.“

Tehdy mi zničehonic tváře zaplavilo horko.

Ale chtěla jsem se mu líbit. Víím to. Náhle jsem vyběhla z pokoje, abych se na chodbě prohlédla v zrcadle. Ach, a jak jsem byla šťastná.

Když mě pozval do divadla, nedokázala jsem říct „ano“. Styděla jsem se a chtěla jsem ho potrápít. Stáli jsme na chodbě u dveří a on mi řekl: „Ruth, proč bychom si my dva neměli říkat pravdu? Co? Proč bychom k sobě neměli být upřímní?“ Neodpověděla jsem. A on byl smutný.

Mám jednu velice drahocennou vzpomínku. Ano, vzpomínku, kterou mám v sobě zasutou hluboko a která září, když ji vytáhnu. Ozdobila jsem se zlatým náramkem. Možná proto, abych mu tím „řekla něco milého“. A sama sebe jsem se ptala: Všimne si toho? A on řekl: „Už jsi tenhle náramek někdy měla?“ A já odpověděla velice lhotejně a v hloubi duše hrozně vesele: „Ne!“

U něj jsem toho namluvila málo, řekla bych. Odpovídala jsem „ano“ nebo „ne“. Bezdůvodně jsem se smála. A když se ptal, jen jsem mlčela. Jednou, ach ano, jednou někdo někde hrál příšerně na klavír. A mně připadalo, že ty tóny zní ve vzduchu tak čistě... ošklivě..., ale krásně, protože byly *ošklivé*. A on řekl: „Jak pitomé!... Ten klavír.“ „Ne,“ namítla jsem. A on se zeptal: „Proč myslíš?“ Jenže já nedokázala odpovědět... cítila jsem se jenom šťastná.

Pak přišla nějaká posluhovačka a zeptala se, kolik má koupit mléka, kolik chleba. A po jejím odchodu jsem se musela smát, protože mi připadalo směšně roztomilé, že se Williger musí starat o chleba a o mléko: on, ten starý dobrák. A on se mě zeptal: „Čemu se směješ!“ A já zase jenom mlčela.

Jednou jsem v hodině zakašlala. Došel mi pak uvařit čaj. To od něj bylo milé. Postavil šálek na stůl. Viděla jsem, že má nehty zažloutlé od kouření, ruce mu byly cítit dýmkou a mýdlem. Nebylo to ale nepříjemné, to ne!

Pak nás jednou přišel navštívit do Hockegasse. Nehodil se tam, to jsem cítila, a jeho návštěvy jsem se děsila. Potkala jsem ho na schodišti. Koupil mi čokoládu a vtiskl mi ji do ruky. Byla jsem tehdy velice stydlivá. Seděl v jídelně, mluvil s mamuškou a já k němu nechtěla jít. Měla jsem strach. A jak tam tak seděl sám, vyzval mě: „Pojď, Ruth, sedni si sem... Celý týden jsem se těšil, až tě uvidím.“ A já měla pocit: Nelže. Celý týden se těšil, až mě uvidí. To pomýšlení mě hřálo. Ležela jsem na posteli v dětském pokoji. Vzal mě pak za ruku a políbil ji. Měla jsem tehdy ještě dětskou ruku, myslím... Teď při psaní svoji ruku pozoruju... Políbil ji, ještě žije.

Ukázala jsem mu knihy. Stála jsem vysoko na žebříku a vytáhla jednu knihu, cítila jsem, jak mě přitom provrtává pohledem. Bylo to příjemné... ani jsem se nepohnula.

Ještě jindy jsem cítila jeho pohled. Stála jsem před obchodem, doprovázel mě a teď stál za mnou. Díval se na mě tichým usmívajícím se pohledem. Viděla jsem, jak stojí ve skleněných dveřích..., pak odstoupil.

Je toho ještě plno, avšak samé jednotlivosti. Se mnou tam nahoře ale vždycky dlela jeho jasná krásná osobnost, jeho oči, jeho pusa. Jeho slova ke mně přicházela jako z blízkého světa. Věděla jsem, že tady je člověk, který chce moje dobro, že to je *člověk* v nejušlechtlejším významu toho slova. A tohohle člověka jsem směla rozveselovat jen svojí existencí. Prohlížel si můj tenký zlatý náramek a na stole stálo luční kvítí, které mě mělo potěšit. Ukázal mi žlutého špačka tužky a řekl mi: „Tos tady zapoměla. Okusovalas ho... toho si schovám.“ Co jsem na to měla říct?

Zlomila jsem mu plnicí pero. Strašně jsem se vyděsila, on řekl: „To nevádí!“

Představovala jsem v jeho životě světlý bod: Ruth. V kalendáři měl označený každý den, kdy jsem měla přijít. Stálo tam: „Ruth“, jinak nic...

Ruth Maierová na farmě

Pokud jsem měla přijít za déle než týden, byl velice smutný. Opravdu. Říkal: „Uvidím tě až za dlouho. Nechápeš, jak je hrozné, že mi za tyhle hodiny *platíš?*“

Chápala jsem to.

Když mi jednou něco řekl, něco o sobě, něco, co odhalilo jeho „já“, dost do hloubky, dodal pak: „Tohle jsem ještě nikdy nikomu neřekl.“ Pak: „Proč to teď říkám malé holce?“ Bylo mi tehdy 16 let.

Nastala taky poslední „hodina“. Překládali jsme Sallusta. Řekl mi pak: „Ne, už dál nepřekládej. Jsem teď příliš nervózní.“ Sbalila jsem si věci. Popadla kabát... chtěla jsem odejít. „Víš, že dnes spolu máme poslední hodinu?“

„Ano. – Spánembohem!“

Seběhla jsem po schodech.

Ano, seběhla. A teď si vzpomínám, že když mě vyprovázel na chodbu a tam jsme se loučili, řekl zvesela: „A teď utíkej!“ Když jsem pak schody seběhla a zdola se na něj podívala, viděla jsem, jak ke mně shora shlíží. Ano, tiše a s úsměvem. Ano.

A taky říkával: „Ruth, odvrát pohled. Když se na mě díváš, nemůžu přemýšlet.“

Myslím na to a teprve teď mě napadá, jak je úžasné, když muž ženě řekne: „Když se na mě díváš, nemůžu přemýšlet.“